

DOI: [10.32702/2307-2156-2020.2.100](https://doi.org/10.32702/2307-2156-2020.2.100)

УДК 351/354

*С. С. Гута,
аспірант кафедри глобалістики, євроінтеграції та управління національною безпекою,
Національна академія державного управління при Президентові України
ORCID: 0000-0002-5110-9423*

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ СИСТЕМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ КРИЗОВИХ СИТУАЦІЙ, ЗУМОВЛЕНИХ ВОЄННО-ПОЛІТИЧНИМИ ЧИННИКАМИ

*S. Guta
Postgraduate student at the Department of Global Studies, European Integration and National
Security Management, National Academy of Public Administration under the President of
Ukraine*

STRUCTURAL-FUNCTIONAL MODEL OF PUBLIC GOVERNANCE SYSTEM IN CONDITIONS OF CRISIS SITUATIONS CONDITIONED BY MILITARY POLITICAL FACTORS

Дослідженні теоретичні положення, що стосуються основних етапів розробки варіантів та прийняття раціональних державно-управлінських рішень в Україні на сучасному етапі. Доведено, що моделювання є найбільш ефективним методом дослідження явищ і процесів у державному управлінні. Розроблено структурно-функціональну модель системи державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, орієнтовану на підвищення ефективності діяльності органів влади з питань урегулювання кризових ситуацій у контексті забезпечення національної безпеки. На відміну від існуючих підходів, вона передбачає взаємообумовлені управлінські дії суб'єктів забезпечення національної безпеки, які об'єднані в єдиній системі, та зворотній зв'язок між об'єктом та суб'єктом державного управління. Результатом діяльності зазначених елементів моделі є державно-управлінське рішення, що може бути представлене у вигляді законодавчого акту, доктрини, стратегії, концепції, плану дій. Обґрунтовано необхідність удосконалення чинного законодавства України щодо формування оптимально збалансованого розподілу повноважень, підзвітності та відповідальності між його суб'єктами, визначення єдиного управлінського органу, забезпечення взаємодії суб'єктів системи державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками.

Theoretical provisions concerning the main stages of developing options and making rational public-administrative decisions in Ukraine at the present stage are investigated. Simulation is proved to be the most effective method of studying phenomena and processes in public administration. A structural and functional model of the system of public administration in crisis situations, determined by military and political factors, is focused on improving the efficiency of

the authorities in crisis management in the context of national security. Unlike existing approaches, it involves the interdependent management actions of national security entities that are integrated in a single system, and the feedback between the entity and the public administration. The result of the activities of these elements of the model is state- management decision that can be presented in the form of a legislative act, doctrine, strategy, concept, action plan. The necessity of improvement of the current legislation of Ukraine concerning the formation of an optimally balanced distribution of powers, accountability and responsibility between its subjects, determination of a single governing body, ensuring the interaction of the subjects of the public administration system in the conditions of crisis caused by military and political factors are substantiated.

Ключові слова: *структурно-функціональна модель системи державного управління; державне управління в умовах кризових ситуацій; зумовлених воєнно-політичними чинниками; національна безпека.*

Keywords: *structural and functional model of public administration system; public administration in crisis situations caused by military and political factors; national security.*

Постановка проблеми у загальному вигляді. Безпекове середовище довкола України складне та динамічне. Через збройний конфлікт на Сході України, воєнно-політичну нестабільність на Близькому Сході, боротьбу за вплив на світові фінансові та енергетичні потоки посилюється глобальна воєнно-політична нестабільність. Провідні держави збільшують розміри воєнних витрат, активізують розробку нових зразків озброєння, підвищують інтенсивність військових навчань. Кожна держава визначає напрями удосконалення державного управління в умовах кризових ситуацій, зважаючи на своєрідність виникнення ризиків та загроз реалізації національних інтересів у кожній з них. При цьому варто відзначити, що для України на часі досить важливим є визначення основних етапів розробки, прийняття і реалізації державно-управлінських рішень щодо реалізації національних інтересів, виявлення, попередження та врегулювання кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання формування основних етапів розробки варіантів раціональних управлінських рішень, розробки моделі державного управління в різних сферах діяльності розглядали ряд вітчизняних і зарубіжних вчених [3; 5; 8; 10-14; 24-28]. Не зважаючи на вагомий внесок науковців, залишаються невирішеними окремі проблеми, пов'язані з удосконаленням структури процесу системи державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками в Україні.

Мета статті полягає у розробці структурно-функціональної моделі системи державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, для удосконалення прийняття і реалізації раціональних державно-управлінських рішень у воєнно-політичній сфері в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. Науковці [11; 12] вважають, що моделювання є найбільш ефективним методом дослідження явищ і процесів у державному управлінні, адже дозволяє заміщувати реальний об'єкт його аналогами, умовними образами, тобто моделями. Крім того, моделювання є незамінним методом дослідження функціонування складних процесів, оскільки у галузі державного управління існують обмеження на проведення натуральних експериментів, оскільки це стосується життєдіяльності людини, соціальної групи та всього суспільства.

Під поняттям “моделювання” дослідники розуміють специфічний метод науки, що застосовується для аналізу та синтезу систем чи процесу управління, а також особливий пізнавальний спосіб, коли суб'єкт дослідження замість безпосереднього досліджуваного об'єкта пізнання створює подібний до нього допоміжний об'єкт – образ чи модель, досліджує його, а отримані нові знання переносить на об'єкт-оригінал. Тобто модель – це спрощене відображення досліджуваного об'єкта або спрощений опис реальності [5, с.10].

Окрім того, дослідники [11; 12] визначають ряд переваг використання методу моделювання під час дослідження складних процесів державного управління. Зокрема, за допомогою моделювання описується структура, відтворюються властивості і тенденції розвитку державного управління, що дає змогу правильно оцінити стан досліджуваного об'єкта, зробити правильні прогнози і ухвалити більш обґрунтоване управлінське рішення. Загалом розробка моделі (процес моделювання), на думку дослідників [11; 12], містить такі елементи:

визначення суб'єкта дослідження (аналітик);

визначення об'єкта дослідження (система або процеси, що функціонують у даній системі, при цьому для побудови моделі необхідно здійснити опис елементів системи, виявити їх суттєві взаємозв'язки між собою та із зовнішнім середовищем);

власне модель, яка опосередковує відносини між об'єктом, який вивчається, та суб'єктом, який пізнається (аналітиком).

Окрім того, науковці [5; 10; 6] виокремлюють такі етапи процесу моделювання:

власне визначення мети моделювання;

спрощення об'єкта моделювання, виокремлення його найбільш суттєвих характеристик без яких об'єкт моделювання не може існувати. Для розробки оптимальної моделі на цьому етапі важливо достовірно відтворити суттєві характеристики об'єкта моделювання, характер взаємодії між складовими елементами та із зовнішнім середовищем;

здійснюється розробка і побудова моделі на підставі визначених найбільш суттєвих характеристик об'єкта моделювання;

відбувається формування множини знань про досліджуваний об'єкт (перенесення знань з моделі на оригінал). Варто враховувати, що результати моделювання стають корисними в тому випадку, коли розробка і обґрунтування моделі відбувалося на основі поставленої мети процесу моделювання;

практична перевірка одержаних результатів, використання їх для управління об'єктом, а також формування висновків та пропозицій щодо напрямів подальшого дослідження об'єкта моделювання.

Для розробки структурно-функціональної моделі системи державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, досить важливим питанням є вибір різновиду моделювання, що слідує з мети моделювання. Зокрема, у науці державного управління виділяють такі різновиди моделювання [12; 11]:

структурне моделювання (забезпечує відображення структури об'єкту або процесу моделювання);

атрибутивне (спрямоване на систематизацію інформації про властивості об'єкта);

організаційне (спрямоване на визначення організації як системи);

вітальне моделювання (спрямоване на вивчення тих або інших етапів життєвого шляху системи);

структурно-функціональне моделювання (виявляє взаємозв'язки структури і функцій об'єкта, процесу).

У нашому випадку для розробки структурно-функціональної моделі системи державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, доречно використати структурний різновид моделювання. Це обумовлюється тим, що структурне моделювання дає змогу умовно розподілити процес державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, на структурні елементи, визначити основні завдання суб'єктів управління на кожному з них та оцінити ефективність управління як загалом, так і на кожному з етапів в процесі прийняття державно-управлінського рішення.

Загалом, розробку структурно-функціональної моделі системи державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, з використанням структурного різновиду моделювання варто здійснювати на основі врахування теоретичних положень, що визначені науковцями і стосуються основних етапів прийняття державно-управлінських рішень [2; 3], а також прямих та зворотних зв'язків між суб'єктами та об'єктами державного управління, які дозволяють досягати управлінських цілей та отримувати інформацію про результати державно-управлінських впливів на об'єкт управління [8; 1]. Науковцями [3; 2] визначено, що у державному управлінні процес прийняття рішень складається з таких етапів:

аналіз і оцінка управлінської ситуації, а також виявлення проблеми і накопичення необхідної інформації;

систематизація і оцінювання отриманої інформації;

розробка альтернатив і вибір раціонального управлінського рішення;

прийняття рішення та його реалізація.

Тому, зважаючи на мету державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, та з урахуванням вище зазначених етапів прийняття державно-управлінських рішень, варто вирізнити такі елементи структурно-функціональної моделі системи державного управління, що розкривають структуру зазначеного процесу:

об'єкт державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками;

ідентифікація воєнно-політичних чинників, що передбачає аналіз і оцінку необхідної інформації задля ідентифікації (раннього виявлення) воєнно-політичних чинників, що можуть призвести до виникнення кризової ситуації;

моніторинг чинників (факторів), які є причинами виникнення кризових ситуацій (цей етап передбачає здійснення моніторингу чинників (факторів) виникнення кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, задля їх попередження та зниження негативного впливу);

здійснення комплексу правових, організаційно-технічних та інших заходів із забезпечення розбудови спроможностей сил безпеки і оборони;

здійснення комплексу правових, організаційно-технічних та інших заходів зі зміни режимів для реагування на кризові ситуації, зумовлені воєнно-політичними чинниками в залежності від визначеного рівня загроз;

оцінювання ефективності процесу державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених

воєнно-політичними чинниками, як загалом, так і на окремих етапах його реалізації;

нормативне забезпечення діяльності суб'єктів державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками (правові норми).

З огляду на викладене вище, на рис. 1 відображено структурно-функціональну модель системи державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками. Зазначена модель відображає структуру процесу державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками на основі визначення основних етапів зазначеного процесу та інформаційного обміну між суб'єктами управління.

Зосередимо увагу на взаємодії визначених елементів моделі, зокрема, стосовно обміну інформацією між ними. Об'єкт державного управління загалом, в тому числі і в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, є визначальним елементом процесу (чи системи – в залежності від підходу дослідження) державного управління, якому адресовано управлінський вплив з боку суб'єкта державного управління [9, с.487]. При цьому, об'єктом управління може бути суспільство загалом, адміністративно-територіальні утворення, процеси, відносини в різних галузях, сферах діяльності, організації, колективи, окрема людина, на яких спрямована направляюча, організуюча та контролююча діяльність відповідних суб'єктів управління. Крім того, в нашому дослідженні об'єктом державно-управлінського впливу є процеси, що перешкоджають реалізації національних інтересів і дія яких загрожує порушенню (загостренню) регіональної або міжнародної воєнно-політичної обстановки на певній території або в державі в цілому і може призвести до порушення нормальних умов життєдіяльності особи, соціальної групи чи суспільства загалом.

На рис. 1. взаємодію між об'єктами управління та суб'єктами у процесі державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, відображено знаком “→”. В даному випадку взаємодія між об'єктами та суб'єктами державного управління буде відбуватися за рахунок отримання останніми інформації про стан реалізації інтересів особи, соціальної групи, суспільства, а також про порушення їх нормальних умов життєдіяльності. Таким чином відбувається так званий зворотній зв'язок між об'єктом і суб'єктом управління.

Підвищення ефективності державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, потребує, перш за все, аналізу інституційних засад на кожному з етапів прийняття державно-управлінського рішення. Аналіз зазначених засад дозволяє визначити інституції, що наділені відповідними повноваженнями у цій сфері, та виробити пропозиції щодо вдосконалення організаційної структури інституцій та перерозподілу їх повноважень. Тому перш за все доречно зосередити увагу на етапі ідентифікації воєнно-політичних чинників, які призводять до виникнення кризових ситуацій і їх моніторингу.

Для підготовки та прийняття рішень у сфері національної безпеки і оборони у мирний час, в особливий період, у тому числі в умовах воєнного або надзвичайного стану та при виникненні кризових ситуацій, що загрожують національній безпеці України, у 2015 році при Раді національної безпеки і оборони України було створено Головний ситуаційний центр України [18]. Зазначений центр забезпечує збір, накопичення і обробку інформації, що надходить з усіх державних (Міністерства оборони України, Міністерства внутрішніх справ України, Міністерства закордонних справ України, Державної податкової служби України, Державної служби України з надзвичайних ситуацій, Адміністрації Державної прикордонної служби України, інших центральних органів виконавчої влади, Служби безпеки України, розвідувальних органів України) і недержавних баз даних, що є необхідною для підготовки і прийняття рішень у сфері національної безпеки і оборони, у тому числі при виникненні кризових ситуацій. Головний ситуаційний центр України має сучасне інформаційно-комп'ютерне обладнання, що дозволяє обробляти величезні масиви інформації, яка надходить з усіх державних і недержавних баз даних, зокрема, із супутників та безпосередньо з місць подій [7].

Водночас, чинним законодавством визначено ряд завдань органів виконавчої влади та правоохоронних органів у сфері національної безпеки, що стосуються аналізу і оцінки необхідної інформації задля ідентифікації (раннього виявлення) воєнно-політичних чинників, що можуть призвести до виникнення кризової ситуації, а також їх моніторинг для попередження та зниження негативного впливу. Зокрема, *Міністерство оборони України*: здійснює аналіз воєнно-політичної обстановки та визначає рівень воєнної загрози національній безпеці України; проводить розвідувальну та інформаційно-аналітичну діяльність в інтересах національної безпеки та оборони держави; здійснює постійний моніторинг інформаційного середовища, виявляє потенційні та реальні інформаційні загрози в оборонній сфері, проводить попереджувальні інформаційні заходи [16].

Рис. 1. Структурно-функціональна модель системи державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками.

Служба безпеки України здійснює контррозвідувальні заходи з метою попередження, виявлення, припинення і розкриття будь-яких форм розвідувально-підривної діяльності проти України, здійснює контррозвідувальне забезпечення оборонного комплексу, Збройних Сил України, інших військових формувань, дислокованих на території України, об'єктів енергетики, транспорту, зв'язку, а також важливих об'єктів інших галузей господарства [17]. Тобто в даному випадку чинним законодавством України встановлено організаційно-функціональні засади діяльності зазначених суб'єктів управління, що стосуються ідентифікації як зовнішніх, так і внутрішніх воєнно-політичних чинників, які можуть привести до виникнення кризових ситуацій.

Міністерство внутрішніх справ України: проводить моніторинг стану публічної безпеки та правопорядку в державі; вивчає, аналізує і узагальнює результати реалізації центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, державної політики у відповідних сферах; аналізує та прогнозує розвиток суспільно-політичних процесів у державі, які впливають на виконання завдань, віднесених до сфери відповідальності міністерства [19]. Це свідчить про те, що в даному випадку мова йде про ідентифікацію та моніторинг внутрішніх воєнно-політичних чинників, що можуть призвести до виникнення кризових ситуацій.

Міністерство закордонних справ України проводить аналіз тенденцій політичного та соціально-економічного розвитку іноземних держав, їх можливого впливу на національні інтереси України [20]. Тобто, мова йде про ідентифікацію та моніторинг зовнішніх воєнно-політичних чинників, що можуть перешкоджати реалізації інтересів особи, соціальної групи, суспільства, держави, а також про порушення їх нормальних умов життєдіяльності.

Щодо аналізу інституційних засад ідентифікації воєнно-політичних чинників, варто також відзначити завдання Державної служби України з питань надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС України). Зокрема, законодавством визначено, що ДСНС України разом із центральними та місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, підприємствами, установами, організаціями здійснює прогнозування ймовірності виникнення надзвичайних ситуацій, визначає показники ризику та проводить районування території України щодо ризику виникнення надзвичайних ситуацій, а також перевіряє наявність і утримання в стані готовності автоматизованих систем раннього виявлення загрози виникнення надзвичайних ситуацій та оповіщення населення в разі їх виникнення та систем протипожежного захисту на об'єктах, які підлягають обладнанню такими системами [21]. Безумовно, в даному випадку мова йде про прогнозування ймовірності та визначення показників ризику виникнення надзвичайних ситуацій.

Отже, в Україні практично немає окремої структури або підрозділу, який би відповідав за ідентифікацію та моніторинг внутрішніх і зовнішніх воєнно-політичних чинників, що можуть призвести до виникнення кризових ситуацій в Україні.

Очевидно, що відображений на моделі етап розробки варіантів раціональних управлінських рішень

передбачає взаємообумовлені управлінські дії суб'єктів забезпечення національної безпеки стратегічного рівня управління, які об'єднані в єдиній системі. Зазначена частина моделі функціонує на основі отриманої інформації, яка описує ситуацію про об'єкт державного управління на певний момент часу. Тому результатом функціонування цієї частини моделі є просування інформації у напрямку прийняття раціонального державно-управлінського рішення чи у напрямку моніторингу факторів (чинників), які є причинами виникнення кризових ситуацій (у разі виникнення необхідності щодо подолання недостатності та невизначеності інформації).

При цьому розробка варіантів державно-управлінських рішень включає об'єднані в єдину систему блоки:

розробка державно-управлінських рішень щодо визначення комплексу правових, організаційно-технічних та інших заходів із забезпечення розбудови спроможностей сил сектору безпеки і оборони. Власне цей блок передбачає визначення комплексу правових, організаційно-технічних та інших заходів з організації, системи управління, кадрової системи та персоналу, військової освіти і науки, спільної підготовки військ (сил), системи забезпечення озброєння та військової техніки, матеріально-технічного та медичного забезпечення, військової інфраструктури, які, в свою чергу, є об'єктом самостійних наукових досліджень.

розробка державно-управлінських рішень щодо здійснення комплексу правових, організаційно-технічних та інших заходів зі зміни режимів для реагування на кризові ситуації, зумовлені воєнно-політичними чинниками, в залежності від визначеного рівня загроз;

оцінювання наслідків раніше прийнятих державно-управлінських рішень в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, з метою можливого їх коригування та визначення нових завдань і заходів, залежно від отриманих результатів. Варто враховувати, що оцінювання ефективності державно-управлінських рішень передбачає як оцінювання процесу державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками загалом, так і на кожному з етапів прийняття державно-управлінських рішень. Зокрема, мова йде про оцінювання ефективності ідентифікації та моніторингу воєнно-політичних чинників, які можуть призвести до виникнення кризових ситуацій, оцінювання ефективності розбудови спроможностей сил (військ) оборони, а також ефективності зміни режимів для реагування на кризові ситуації, зумовлені воєнно-політичними чинниками.

Результатом діяльності зазначених елементів моделі є державно-управлінське рішення, що можуть бути представлені у вигляді законодавчого акту, доктрини, стратегії, концепції, плану дій тощо. Реалізацію державно-управлінських рішень здійснюють суб'єкти забезпечення національної безпеки за рахунок використання інструментів, сил, засобів тощо.

Досліджуючи інституційні засади ефективності державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками загалом, так і на кожному з етапів прийняття державно-управлінських рішень, варто зосередити увагу на інституціях, які наділені повноваженнями проводити оцінювання процесу державного управління, та бюджетних програмах у відповідній сфері. Мова йде про аналіз повноважень органів влади у сферах, що дотичні до державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками.

В Україні оцінювання ефективності державно-управлінських рішень в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, як завдання органів державної влади не передбачене чинними нормативно-правовими актами. Лише в окремих аспектах положеннями чинного законодавства задекларовано необхідність оцінювання державно-управлінських рішень у сфері національної безпеки. Зокрема, законодавством України визначено, що *Апарат Ради національної безпеки і оборони України* здійснює контроль за станом виконання рішень Ради, актів та доручень Президента України [23]. Серед основних завдань *Міністерства внутрішніх справ України* визначено аналіз і узагальнення результатів та ефективності реалізації центральними органами виконавчої влади, діяльність яких спрямовує і координує Міністр, державної політики у відповідних сферах [19]. В свою чергу, *Міністерство оборони України* здійснює загальне керівництво і контроль за розробленням і виконанням державних цільових програм у відповідній сфері, передбачених у них завдань і заходів [16].

Щодо повноважень *Служби безпеки України* варто відзначити, що у Законі України "Про Службу безпеки України" акцентується увага на важливості ефективного виконання завдань Службою безпеки України, ефективному виконанні співробітниками службових обов'язків, проведенні ефективної інформаційно-аналітичної роботи [17]. Державна прикордонна служба України з метою ефективного виконання завдань у сфері охорони державного кордону відповідає за створення регіональних органів [15].

Попри це, в чинному законодавстві України не визначена методика з оцінювання ефективності зазначених завдань. Наразі в практику державного управління запроваджено лише оцінювання результатів службової діяльності державних службовців, відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2017 року № 640 [22]. Зазначена методика дає змогу оцінювати результати службової діяльності державних службовців (у різних сферах діяльності) і проводиться шляхом визначення завдань, ключових показників результативності, ефективності та якості службової діяльності державних службовців, які займають посади державної служби категорій А, Б і В.

Тому серед пріоритетних напрямів підвищення ефективності державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, варто віднести:

обґрунтування підходу до оцінювання ефективності моніторингу воєнно-політичних чинників

(факторів), що можуть призвести до виникнення кризових ситуацій;

обґрунтування підходу до оцінювання ефективності запобігання реалізації кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками.

Таким чином, для підвищення ефективності державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, вважаємо за доцільне:

Верховній Раді України

- розглянути питання про внесення змін до Закону України “Про Раду національної безпеки і оборони України” щодо уточнення компетенцій Ради національної безпеки і оборони України в частині оцінювання ефективності державно-управлінських рішень при виникненні кризових ситуацій; використання національних, міжнародних, державних та недержавних експертних для своєчасної ідентифікації воєнно-політичних чинників, що загрожують національній безпеці України.

- створення при РНБО постійно діючого Аналітичного центру, з завданням – раннього виявлення чинників, оцінювання ризиків настання кризової ситуації з метою їх раннього попередження до моменту реалізації;

- визначення єдиного управлінського органу, що забезпечує координацію суб’єктів державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками (Кризового центру – тимчасового органу управління);

Кабінету Міністрів України

- розробити Концепцію державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, метою якої має бути:

створення відповідної системи державного управління, формування оптимально збалансованого розподілу повноважень, підзвітності, відповідальності, взаємодії всієї системи суб’єктів державного управління в умовах кризових ситуацій, а також у різних сферах життєдіяльності з метою встановлення взаємовпливу та взаємообумовленості поширення воєнно-політичних чинників, що можуть призвести до кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками;

зміцнення стійкості держави в напрямку розвитку оборонних спроможностей, технічного оснащення, створення інноваційного кіберзахисту, підготовки особового складу, вироблення теоретичних та практичних заходів щодо спільного застосування сил безпеки і оборони, реформування Міністерства оборони у напрямку вдосконалення процесу закупівель, з метою розвитку оперативних спроможностей сил безпеки і оборони;

з метою підвищення ефективності рівня виконання умов ратифікованих в Україні норм міжнародного права, міждержавних зусиль у врегулюванні кризових ситуацій країнами-учасницями, посилити співпрацю з міжнародними організаціями (ООН, ЄС, НАТО), зовнішньополітичну діяльність України спрямувати на створення неформального союзу держав, який консолідує міжнародні зусилля, спрямовані на нейтралізацію негативних наслідків прямих, поза конвенційних, гібридних та інших актів агресії;

- спільно з Національним інститутом стратегічних досліджень завершити розробку пропозицій щодо системи індикаторів (показників) стану національної безпеки.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Запропонована структурно-функціональна модель системи державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, відображає структуру процесу державного управління в кризових ситуаціях, є методологічною основою формування основних етапів розробки варіантів раціональних управлінських рішень. На відміну від існуючих підходів, вона передбачає взаємообумовлені управлінські дії суб’єктів забезпечення національної безпеки, які об’єднані в єдиній системі, та зворотній зв’язок між об’єктом та суб’єктом державного управління, а також запропонований варіант розробки раціональних державно-управлінських рішень що об’єднаний в три єдині системні блоки.

Подальші напрями дослідження будуть спрямовані на розроблення Концепції державного управління в умовах кризових ситуацій, зумовлених воєнно-політичними чинниками, метою якої має бути визначення системи поглядів на розвиток безпекових та оборонних спроможностей України у середньостроковій перспективі, сформованих на основі оцінки безпекового середовища та фінансово-економічних можливостей держави, здійснених у рамках комплексного огляду сектору безпеки і оборони України.

Література.

1. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : учебник. / Г. В. Атаманчук. – М. : Омега-Л, 2014. – 526 с.
2. Бакуменко В. Д. Державне управління: енциклопедичний словник з державного управління / В.Д.Бакуменко. – К. : НАДУ, 2010. – 615 с.
3. Бакуменко В. Д. Формування державно-управлінських рішень: Проблеми теорії, методології, практики : монографія / В. Д. Бакуменко – К.: Вид-во УАДУ, 2000. – 328 с.
4. Бобро Д. Г. Організаційні та правові аспекти забезпечення безпеки і стійкості критичної інфраструктури України : аналіт. доп. / Д. Г. Бобро, С. П. Іванюта. – К. : НІСД, 2019. – 224 с.
5. Вітлінський В. В. Моделювання економіки: навч. посібник / В. В. Вітлінський. – К. : КНЕУ,

2003. – 408 с.

6. Гасюк І. Л. Державне управління фізичною культурою та спортом: стан та перспективи розвитку : монографія / І. Л. Гасюк. – Хмельницький: ПП Балюк І.Б., 2011. – 668 с.

7. Головний ситуаційний центр України функціонує в штатному режимі : прес-служба РНБО України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.rnbo.gov.ua/news/3278.html>.

8. Державне управління : підручник у 2 т. / ред. кол. : Ю. В. Ковбасюк, К. О. Ващенко, Ю. П. Сурмін. – К. : НАДУ, 2013. – Т. 2. – 324 с.

9. Енциклопедичний словник з державного управління / за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трошинського, Ю. П. Сурміна. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.

10. Стеценко І.В. Моделювання систем: навчальний посібник / І.В. Стеценко. – Черкаси: ЧДТУ, 2010. – 399 с.

11. Сурмін Ю.П. Моделі в державному управлінні. енциклопедія державного управління: у 8 т. / Ю. П. Сурмін. – К. : НАДУ, 2011. – 380–381 с.

12. Сурмін Ю. П. Словник системного аналізу в державному управлінні : / Ю. П. Сурмін. – К. : НАДУ, 2007. – 146 с.

13. Пелих А. О. Теоретичні засади оцінювання ефективності державного механізму реагування на загрози воєнній безпеці / А. О.Пелих // Аспекти публічного управління. – 2015. – №11-12. – С. 28-35.

14. Пелих А. О. Воєнно-політичні моделі держав в управлінні національною безпекою євроатлантичних і пострадянських країн: монографія / А. О. Пелих. – Київ:, 2017. – 255с.

15. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квітня 2003 року № 661-IV. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15>.

16. Про Положення про Міністерство оборони України : указ Президента України від 6 квітня 2011 р. № 406/2011. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/406/2011>.

17. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12>.

18. Про створення та забезпечення діяльності Головного ситуаційного центру України : Рішення Ради національної безпеки і оборони України від 25 січня 2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002525-15>.

19. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ України : постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 878. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-%D0%BF>.

20. Про затвердження Положення про Міністерство закордонних справ України : постанова Кабінету Міністрів України від 30 березня 2016 р. № 281. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF>.

21. Про затвердження Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій : постанова Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-%D0%BF>.

22. Про затвердження Типового порядку проведення оцінювання результатів службової діяльності державних службовців : постанова Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2017 р. № 640. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/640-2017-%D0%BF/>.

23. Про Раду національної безпеки і оборони України : Закон України № 183/98-ВР від. 1998 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/183/98-вр/ed20141231>.

24. Саганюк Ф. В. Сектор безпеки і оборони України: теорія, стратегія, практика: монографія / Ф. В. Саганюк, В. С. Фролов, О. В. Устименко, М. М. Лобко та ін. – К. : Академпрес, 2017. – 180 с.

25. Саганюк Ф. В. Сектор безпеки і оборони України: стратегічне керівництво та військове управління : монографія / Ф. В. Саганюк. – К. : ЦЗ МО та ГШ ЗС України, 2018. – 230 с.

26. Соловійов С. Г. Інформаційна складова державної політики та управління: монографія / С.Г. Соловійов. – Київ: К.І.С., 2015. – 320 с.

27. Устименко О. В. Індикатори (показники) стану національної безпеки як результат моніторингу національної безпеки за певний проміжок часу / О. В. Устименко // Науково-інформаційний вісник Академії національної безпеки. – 2016. – №1. – С.62–75.

28. Устименко О. В. Планування розвитку спроможностей сил оборони України щодо протидії загрозам у ході гібридної війни / О. В. Устименко, В. І. Білик // Вісник Національної академії державного управління при Президенті України. – 2018. – № 2. – С. 48–52.

References.

1. Atamanchuk, G.V. (2014), *Teoriya hosudarstvennoho upravleniya* [Public Administration Theory], Omega-L, Moscow, Russia.

2. Bakumenko, V.D. (2010), *Derzhavne upravlinnia: entsyklopedychnyj slovnyk z derzhavnoho upravlinnia* [Public administration: encyclopedic dictionary], NADU, Kyiv, Ukraine.

3. Bakumenko, V.D. (2000), *Formuvannia derzhavno-upravlins'kykh rishen': Problemy teorii, metodolohii, praktyky* [Formation of state-administrative decisions: Problems of theory, methodology, practice], UADU, Kyiv, Ukraine.

4. Bobro, D.G. (2019), Orhanizatsijni ta pravovi aspekty zabezpechennia bezpeky i stijkosti krytychnoi infrastruktury Ukrainy [Organizational and legal aspects of security and resilience of critical infrastructure of Ukraine], NISD, Kyiv, Ukraine.
5. Vitlinsky, V.V. (2003), Modeliuvannia ekonomiky [Economics Modeling], KNEU, Kyiv, Ukraine.
6. Gasuk, I.L. (2011), Derzhavne upravlinnia fizychnoiu kul'turoiu ta sportom: stan ta perspektyvy rozvytku [State management of physical culture and sports: state and prospects of development], *PE Baluk IB*, Khmel'nyts'kyj, Ukraine.
7. National Security and Defense Council of Ukraine (2019), "The main situational center of Ukraine functions in the regular mode: the press service of the NSDC of Ukraine", available at: <http://www.rnbo.gov.ua/news/3278.html> (Accessed 15 Jan 2020).
8. Kovbasyuk, Y. V. Vashchenko, K. O. and Surmin, Y. P. (2013), Derzhavne upravlinnia [Public administration: terminology dictionary], vol 2, NADU, Kyiv, Ukraine.
9. Kovbasyuk, Y.V. Troshchinsky, V.P. and Surmin, Y.P. (2010), Entsyklopedychnyj slovnyk z derzhavnogo upravlinnia [Public administration: terminology dictionary], NADU, Kyiv, Ukraine.
10. Stetsenko, I.V. (2010), Modeliuvannia system [Systems modeling], ChDTU, Cherkasy, Ukraine.
11. Surmin, Y.P. (2011), "Models in Public Administration", Entsyklopediia derzhavnogo upravlinnia [Encyclopedia of Public Administration], NADU, Kyiv, Ukraine, vol 8, pp. 380–381.
12. Surmin, Y.P. (2007), Slovnyk systemnogo analizu v derzhavnomu upravlinni [The Dictionary of System Analysis in Public Administration], NADU, Kyiv, Ukraine.
13. Pelikh, A.O. (2015), "Theoretical bases of estimation of efficiency of the state mechanism of response to threats to military security", *Aspects of public administration*, vol 11-12, pp. 28-35.
14. Pelikh, A.O. (2017), Voiенно-politychni modeli derzhav v upravlinni natsional'noiu bezpekoiuievroatlantychnykh i postradians'kykh krain [Military-political models of states in the management of national security of Euro-Atlantic and post-Soviet countries], Kyiv, Ukraine.
15. Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine "On the State Border Service of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15> (Accessed 15 Jan 2020).
16. President of Ukraine (2011), Decree "On the Regulation on the Ministry of Defense of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/406/2011> (Accessed 15 Jan 2020).
17. Verkhovna Rada of Ukraine (1992), The Law of Ukraine "On the Security Service of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12> (Accessed 15 Jan 2020).
18. National Security and Defense Council of Ukraine (2015), "On the establishment and maintenance of the activities of the Main Situational Center of Ukraine", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0002525-15> (Accessed 15 Jan 2020).
19. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Resolution "On approval of the Regulation on the Ministry of Internal Affairs of Ukraine", available at: (Accessed 15 Jan 2020).
20. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), Resolution "On approval of the Regulation on the Ministry of Foreign Affairs of Ukraine", available at: <https://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/281-2016-%D0%BF> (Accessed 15 Jan 2020).
21. Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), Resolution "On approval of the Regulation on the Civil Service of Ukraine for Emergency Situations", available at: (Accessed 15 Jan 2020).
22. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), "On approval of the Model procedure for evaluating the performance of civil servants", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/640-2017-%D0%BF/> (Accessed 15 Jan 2020).
23. Verkhovna Rada of Ukraine (1998), The Law of Ukraine "On the National Security and Defense Council of Ukraine", available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/183/98-vr/ed20141231> (Accessed 15 Jan 2020).
24. Saganiuk, F.V. (2017), Sektor bezpeky i oborony Ukrainy: teoriia, stratehiia, praktyka [Security and Defense Sector of Ukraine: Theory, Strategy, Practice], *Akadempress*, Kyiv, Ukraine.
25. Saganyuk, F.V. (2018), Sektor bezpeky i oborony Ukrainy: stratehichne kerivnytstvo ta vijs'kove upravlinnia [Sector of Security and Defense of Ukraine: strategic leadership and military management], TsZ MO ta HSh ZS Ukrainy, Kyiv, Ukraine.
26. Soloviev, S.G. (2015), Informatsijna skladova derzhavnoi polityky ta upravlinnia [Information component of state policy and management], *KIS*, Kyiv, Ukraine.
27. Ustimenko, O.V. (2016), "Indicators (indicators) of national security as a result of national security monitoring over a period of time", *Scientific-information Bulletin of the National Security Academy*, vol 1, pp. 62–75.
28. Ustimenko, O.V. (2018), "Planning the development of capabilities of the Ukrainian defense forces to counter threats during the hybrid war", *Bulletin of the National Academy of State*, vol 2, pp. 48–52.

Стаття надійшла до редакції 27.01.2020 р.